

Sofia Julin

KUNTIEN YKSINÄISYYSTYÖN MAHDOLLISUUDET

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Marraskuu 2022

TIIVISTELMÄ

Sofia Julin: Kuntien yksinäisyystyön mahdollisuudet
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma, kunta- ja aluejohtaminen
Ohjaaja: Ilari Karppi
Marraskuu 2022

Suomalaisista jo noin puolet kokee yksinäisyyttä. Vaikka yksinäisyys on ilmiönä vakava ja sen terveydelliset haittavaikutukset ovat moninaisia, ei siihen olla vielä yhteiskunnan eri tasoilla herätty sen vaatimalla vakavuudella. Yksinäisyys aiheuttaa yksilöille kauaskantoisia inhimillisiä seurauksia. Sen lisäksi sillä on yhteiskunnalle inhimillisten seurausten lisäksi taloudellisia vaikutuksia. Yksinäisyydestä on muodostumassa uhka koko Suomen kansanterveydelle ja sitä kautta kansantaloudelle, mutta sen ratkaisemiseksi on onneksi erilaisia keinoja. Koska paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä on tärkeää, tulevat kunnat olemaan keskeisessä roolissa, mikäli yksinäisyyttä yhteiskunnassa halutaan torjua ja vähentää.

Tässä tutkimuksessa luodaan katsaus kuntien yksinäisyystyöhön tällä hetkellä ja luodaan visiota tulevaisuuteen kunnan yksinäisyystyön mahdollisuuksien osalta. Tavoitteena on ollut selvittää kuntien yksinäisyystyön nykytilaa ja tiedon hyödyntämistä siinä. Tutkimus antaa vastauksia siihen, mitkä ovat kunnan mahdollisuudet ennaltaehkäistä ja vähentää yksinäisyyttä. Sen lisäksi tutkimus kietoo tiedon hyödyntämisen ja tietojohdamisen osaksi kunnan yksinäisyystyötä ja antaa vastauksia myös siihen, hyödyntävätkö kunnat tietoa yksinäisyystyössään. Tutkimuksen tärkein tavoite on ollut etsiä ja löytää konkreettisia työkaluja kunnan yksinäisyystyöhön ja tiedon hyödyntämiseen siinä.

Tutkimus tehtiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja siinä toteutettiin kaksi asiantuntijahaastattelua. Aineistona tutkimuksessa käytettiin asiantuntijahaastatteluiden litteroituja aineistoja sekä vastausta valtuustoaloitteeseen, joka koski tahattoman yksinäisyyden torjumista Tampereella. Tutkimus sisälsi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, joka tehtiin induktiivisena.

Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että kunnalla on monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia ennaltaehkäistä yksinäisyyden syntymistä sekä vähentää kuntalaisten kokemaa yksinäisyyttä. Kunnan mahdollisuudet yksinäisyystyöhön voidaan jakaa kahdeksaan eri kategoriaan: 1) kodin tuki, 2) varhaiskasvatus ja koulutus, 3) rakentaminen, 4) palvelujärjestelmät, 5) yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen, 6) rohkeat kokeilut, 7) verkostotoiminta ja 8) tiedon hyödyntäminen. Näiden jokaisen eri kategorian mahdollisuudet ovat laajat ja jokainen kategoria sisältää myös konkreettisia keinoja kunnan yksinäisyystyöhön. Tietoa kunnat eivät vielä hyödynnä riittävästi yksinäisyystyössään, sillä esimerkiksi riittävän konkreettista tietoa ei tähän tarkoitukseen ole saatavilla. Tiedon hyödyntämisen kehittämisessä olisi tärkeää panostaa erityisesti tiedon jakamiseen sekä osaamisen vahvistamiseen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että yksinäisyyden ennaltaehkäisemiseksi sekä vähentämiseksi on vielä paljon tehtävää. Mahdollisuuksia kuntien yksinäisyystyöhön kuitenkin löytyy, joten edellytykset paremmalle huomiselle, jossa yksinäisyyttä kokee yhä useamman sijasta yhä harvempi, on olemassa. Seuraavaksi kuntien on alettava tekemään määrätietoista ja vaikuttavaa yksinäisyystyötä, niin tulevaisuudessa yhä harvempi kokee yksinäisyyttä.

Avainsanat: yksinäisyys, yksinäisyystyö, tieto, tietojohdaminen, kunnat

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUKSEN TAVOITE.....	2
3 TEORIATAUSTA.....	3
3.1 Yksinäisyys hyvinvoinnin haasteena.....	3
3.2 Yksinäisyyden yleisyys yhteiskunnallisena ongelmana.....	3
3.3 Kunnan vastuu kuntalaisten hyvinvoinnista.....	5
3.4 Tiedon hyödyntäminen ja tietojohdaminen kunnissa.....	6
4 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	8
4.1 Laadullinen tutkimus.....	8
4.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	9
4.3 Tutkimuksen luotettavuudesta.....	10
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	13
5.1 Ilkeää ongelmaa kesyttämässä.....	13
5.1.1 Yksinäisyys ilkeänä ongelmana.....	13
5.1.2 Yksinäisyyden ilkeät vaikutukset.....	14
5.2 Eri toimijoiden vastuut yksinäisyystyöstä.....	16
5.2.1 Kollektiivinen vastuu yksinäisyyden torjunnasta ja vähentämisestä.....	16
5.2.2 Julkisen sektorin rooli yksinäisyystyössä.....	17
5.2.3 Paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä.....	19
5.3 Kuntien yksinäisyystyön mahdollisuudet.....	19
5.3.1 Kodin tuki.....	21
5.3.2 Varhaiskasvatus ja koulutus.....	21
5.3.3 Rakentaminen.....	21
5.3.4 Palvelujärjestelmät.....	22
5.3.5 Yhteisöllisyyden & osallisuuden vahvistaminen.....	22
5.3.6 Rohkeat kokeilut.....	23
5.3.7 Verkostotoiminta.....	23
5.3.8 Tiedon hyödyntäminen.....	24
5.4 Keinoja yksinäisyyden torjumiseksi ja vähentämiseksi.....	25
6 PÄÄTELMÄT.....	28
7 LÄHTEET.....	30
8 LIITTEET.....	33
Liite 1. Haastattelukysymykset.....	33
Liite 2. Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien tahattoman yksinäisyyden torjumista.....	34

1 JOHDANTO

Suomessa liian moni kokee yksinäisyyttä. Suomen Punaisen Ristin Taloustutkimuksella teettämän yksinäisyysbarometrin (2022) mukaan yksinäisyyttä kokee nykyään jo puolet suomalaisista. Yli vuoden kestävää yksinäisyyttä on kokenut joka toinen ja yli viisi vuotta kestäneestä yksinäisyydestä kärsii jo neljännes (SPR 2022). Erityisesti koronakriisi rajoituksineen lisäsi monien suomalaisten yksinäisyyttä, mutta se ei yksinään selitä ihmisten kokemaa yksinäisyyttä ja ilmiön laajuutta. Yksinäisyys on ilmiönä vakava, sillä pitkittyessään sillä on paljon terveydellisiä haittavaikutuksia. Pitkittänyt yksinäisyys voi aiheuttaa esimerkiksi mielenterveyden häiriöitä, kuten uupumusta ja masennusta. Jo tällä hetkellä suurin yksittäinen syy työkyvyttömyyseläkkeille on mielenterveysyyt (Eläketurvakeskus 2020).

Kunta paikallistason toimijana ja palveluiden järjestäjänä on merkittävä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjä. Myös tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystalouden siirtyessä hyvinvointialueille, kunnille jää terveyden edistämisen tehtävä. Koska yksinäisyys on hyvinvointia heikentävä asia, voidaan ajatella, että kunnilla on vastuu torjua ja vähentää kuntalaisten kokemaa yksinäisyyttä. Yksinäisyyttä voidaan ennaltaehkäistä esimerkiksi vahvistamalla osallisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Kuntatasolla toimia voidaan tehdä niin palveluiden, asumisen kuin toiminnan osalta.

Vaikka yksinäisyyden haittavaikutuksista on olemassa paljon tietoa, julkinen sektori ei ole vielä herännyt yksinäisyyden yleisyyteen sen vaatimalla vakavuudella. Nykykuntien tulisikin ottaa tieto yhä keskeisemmäksi osaksi niin johtamista, toimintaansa kuin palveluiden kehittämistä. Erityisesti kunnat tarvitsisivat konkreettista tietoa siihen, mitä kunta voi tehdä ennaltaehkäistäkseen ja vähentääkseen yksinäisyyttä. Kuntien olisi kuitenkin syytä ottaa vakavasti tieto yksinäisyyden haittavaikutuksista jo nyt osaksi päätöksiään esimerkiksi kehittäessään asumista sekä uusia palveluita ja toimintaa.

Kuntien yksinäisyystyötä ja sen mahdollisuuksia on tärkeä tutkia, sillä yksinäisyys voidaan nähdä uhkana kansanterveydelle ja sitä kautta koko kansantaloudelle. Yksinäisyystyössä olisikin hyvä muistaa sekä sen inhimillinen että taloudellinen puoli. Mikäli kunnat eivät herää yksinäisyyden yleisyyteen, voivat seuraukset olla kauskantoiset. Toisaalta mikäli kunnat ottavat yksinäisyystyön keskeiseksi osaksi hyvinvoinnin edistämisen työtä, on lopputuloksena paremmin voivia kuntalaisia ja sitä kautta onnellisempia kuntia.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITE

Yksinäisyyden yleisyyden johdosta siitä on muodostumassa haaste ennen kaikkea ihmisten hyvinvoinnille, mutta myös Suomen kansanterveydelle ja julkistaloudelle. Kun jo puolet suomalaisista kokee yksinäisyyttä, on syytä pohtia, miten yhteiskunta on herännyt tähän torjuakseen ja vähentääkseen yksinäisyyttä. Yksinäisyyden terveydelliset haittavaikutukset ovat vakavat, eikä yhteiskunnalla ole inhimillisesti eikä taloudellisesti varaa menettää puolta suomalaisista yksinäisyyden seurauksille.

Kunnilla paikallisen tason toimijoina sekä asukkaidensa hyvinvoinnin edistäjinä olisi mahdollisuuksia ennaltaehkäistä ja vähentää yksinäisyyttä. Kunnat voisivat tehdä yksinäisyystyötä monella eri sektorilla ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Yksinäisyystutkimus on tutkinut yksinäisyyden haittavaikutuksia paljon ja tietoa yksinäisyyden vähentämisen tärkeydestä on helposti saatavilla, joten voisi olettaa, että kunnat tiedustaisivat yksinäisyystyön tärkeyden. Kuntien yksinäisyystyö ei silti näyttäydä kovin dynaamisena eikä siinä välttämättä hyödynnetä tietoa riittävästi.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kuntien yksinäisyystyön nykytilaa ja tiedon hyödyntämistä siinä. Tarkoituksena oli saada vastauksia siihen, *mitkä ovat kunnan mahdollisuudet ennaltaehkäistä ja vähentää yksinäisyyttä*. Sen lisäksi tutkimuksessa haettiin vastausta siihen, *hyödyntävätkö kunnat tietoa yksinäisyystyössään*. Tutkimus pyrittiin toteuttamaan siten, että se antaisi kunnille myös konkreettisia työkaluja yksinäisyystyöhön ja tiedon hyödyntämiseen siinä. Tulevaisuudessa kunnat voisivat hyödyntää yhä ajankohtaisempaa tietoa ratkoessaan yksinäisyyden haasteita. Päämääränä oli siis luoda visiota tulevaisuuteen ja kartoittaa kunnan yksinäisyystyön mahdollisuuksia.

3 TEORIATAUSTA

Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ovat yksinäisyys, yksinäisyystyö, tieto, tietojohdaminen sekä kunnat. Tärkein käsite ja ilmiö on yksinäisyys, joka on tutkimuksen keskiössä. Tieto ja tietojohdaminen puolestaan ovat asioita, joiden avulla kunta hyvinvoinnin edistäjänä pystyy vähentämään ja ennaltaehkäisemään kuntalaisten kokemaa yksinäisyyttä sekä parantamaan yksinäisyystyötä.

3.1 Yksinäisyys hyvinvoinnin haasteena

Yksinäisyydellä on kaksi perusmuotoa: 1) *koettu yksinäisyys (loneliness)* ja 2) *sosiaalinen eristyneisyys (social isolation)* (Saari 2016, 14). Yksinäisyyden muotoja käsitellään yleensä “emotionaalisena” ja “sosiaalisena” yksinäisyytenä (Junttila 2016, 55). Sosiaalisella yksinäisyydellä viitataan esimerkiksi sosiaalisten verkostojen määrään ja siihen, että ne eivät vastaa omia toiveita. Määrää tärkeämpää olisi sosiaalisten suhteiden merkityksellisyys. Emotionaalisella yksinäisyydellä voidaan viitata siihen, että ihmisellä ei ole läheisiä tai tärkeitä ihmisiä, joihin luottaa tai ihminen kokee olevansa täysin yksin. Emotionaalinen yksinäisyys altistaa sosiaalista yksinäisyyttä enemmän ahdistuneisuudelle sekä masennukselle ja on satuttavampaa. (Junttila 2018, 16.)

Riippumatta yksinäisyyden määrittelyn muodosta se on yhdistetty moneen eri sairauteen (Kauhanen 2016, 103). Pitkittyessään yksinäisyys muodostaa ihmiselle stressitilan, joka heikentää mielen ja kehon tasapainoa, millä puolestaan on negatiivinen vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Toisaalta myös terveysongelmat tekevät ihmisen taipuvaiseksi yksinäisyydelle. (Müller & Lehtonen 2016, 73.) Yksinäisyys on todellista kuvattavissa olevaa kipua ja se voi tuntua fyysisen kivun tavoin kamalalta. Ihmisen aivot käsittelevät sekä sosiaalista että fyysistä kipua. (Junttila 2018, 21.)

Yksinäisyys on eri asia kuin yksin oleminen (Junttila 2016, 54). Yksin olemista ihminen voi tarvita, mutta yksinäisyys mielletään pahana olona (Junttila 2018, 37). Yksinäisyys aiheuttaa merkittävästi enemmän esimerkiksi psyykkisiä sairauksia ja fyysisen terveyden ongelmia kuin yksin oleminen (Junttila 2016, 68). Tahaton yksinäisyys vaarantaa henkistä ja fyysistä terveyttä (Müller & Lehtonen 2016, 73) ja sillä on hyvinvoinnille kauaskantoisia ja vakavia seurauksia (Junttila 2016, 68).

3.2 Yksinäisyyden yleisyys yhteiskunnallisena ongelmana

Ilmiönä yksinäisyys voidaan käsittää ilkeänä, viheliäänä tai pirullisena ongelmana. Viheliäisen ongelman tunnuspiirteinä voidaan pitää esimerkiksi sitä, sen ratkaiseminen on poikkeuksellisen hankalaa ja sitä tulisi tarkastella laaja-alaisesti ja poikkiyhteiskunnallisesti (Sitra 2022). Pirullisiin ongelmiin (*wicked problem*) voi olla vaikea antaa selkeitä vastauksia eikä niihin ole olemassa oikeita ratkaisuja. Pirulliset ongelmat ovat sellaisia, jotka syntyvät ihmisten kanssakäymisestä eli ovat yhteiskunnallisia. Ne juontavat juurensa mahdottomuuteen tulevaisuuden ennustamisessa. (Lundström & Mäenpää 2020, luku 2.)

Pelkästään yksinäisyyden yleisyys tekee siitä kansanterveysongelman. Sen lisäksi yksinäisyyden seuraukset ovat niin monitahoisia, minkä johdosta se muodostuu kansanterveyden kannalta olennaiseksi asiaksi. (Kauhanen 2016, 97.) Yksinäisyys kytkeytyy moniin hyvinvointi- ja terveysongelmiin, joihin yksinäisyys voidaan nähdä niin syynä kuin seurauksena. Yksinäisyys voi toisaalta olla syy hakeutua palveluihin ja toisaalta syy jäädä niiden ulkopuolelle. Yksinäisyydestä voidaankin puhua niin sanottuna juurisyyntä, joka on perinteisten analyyseissa olevien syiden takana. (Saari 2016, 10.) Ulkopuolisuuden kokemus sekä kasvanut viimesijaisten palveluiden käyttö ovat yhteyksissä toisiinsa (Junttila 2018, 23).

Yhteiskunnalla ei ole pitkällä tähtäimellä varaa yksinäisyyteen, jonka vaikutukset ovat entistä kauaskantoisempia ja rajumpia (Junttila 2018, 22). Toimenpiteitä yksinäisyyden ehkäisemiseksi on kuitenkin haastava ratkaista, koska sitä ei välttämättä nähdä yhteiskunnallisena ongelmana. Yksinäisyys olisi tärkeä tunnistaa, kun pohditaan hyvinvointipalvelujen käyttävien motiiveja, koska useasti hoitoon hakeutumisen taaimmainen aiheuttaja on yksinäisyys. (Virtanen & Vakkuri 2016, 29.)

Yksinäisyyden vähentämisen tehtävä kuuluu kaikille yhteiskunnan tasoille. Poliittisessa päätöksenteossa pitäisi huomioida yksinäisyyden näkökulma. (Grönlund & Falk 2016, 272.) Poliitiikan kautta on mahdollista puuttua yksinäisyyteen ja sen myötä parantaa sekä objektiivista että koettua hyvinvointia ja terveyttä (Saari 2016, 11). Yhteiskunnan institutionaalista rakennetta on kehitettävä siten, että yksinäisyys vähenee. Yksinäisyyden ehkäisemisellä ja vähentämisellä luodaan kansalaisille tärkeää perusturvaa. (Saari 2016, 317.)

Yksinäisyyttä voidaan pitää yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä, joka vaatii systemaattista julkisen vallan huomiota (Saari 2016, 12). Yksinäisyyttä koetaan esimerkiksi iästä, varallisuudesta sekä työmarkkinatilanteesta riippumatta. Yksinäisyys voi kuitenkin näyttäytyä eri tavoin eri elämäntilanteissa oleville, minkä johdosta julkisen sektorin yksinäisyystyön pitäisi olla monipuolista,

jotta se vastaisi mahdollisimman hyvin eri väestöryhmien tarpeisiin. Yksinäisyyden käsittely poliittisissa prosesseissa ei ole yhtä helppoa kuin sen määrittely yhteiskunnalliseksi kysymykseksi (Saari 2016, 27). Vaikka yksinäisyyden vähentämisen tärkeydestä vallitsee yhteisymmärrys, yhteisymmärrystä siitä, kenen vastuulla se olisi, ei ole löytynyt (Grönlund & Falk 2016, 253). Yksinäisyyttä voidaan vähentää erityyppisillä rakenteellisilla ja asenteellisilla menetelmillä. Jotta yksinäisyyden kustannuksia yhteiskunnalle sekä harmillisia vaikutuksia ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle saadaan vähennettyä, riittää vielä paljon tekemistä. (Junttila 2018, 169.)

3.3 Kunnan vastuu kuntalaisten hyvinvoinnista

Kunnilla on vastuu edistää kuntalaisten hyvinvointia, mikä on kirjattu lakiin. Esimerkiksi kuntalaki (410/2015) sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) edellyttävät kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. TervHL:n 12.1 §:n mukaan “kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin”. Kunnan vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä on siis lakiin kirjattu velvollisuus eikä esimerkiksi kunnan vapaaehtoinen tehtävä. Kunnan legitimizeettiä voidaan pitää uhattuna, mikäli se ei kykene toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä eli pitämään huolta vastuullansa olevista palveluista ja luomaan hyvinvointia asukkailleen (Jäntti 2016, 187).

Kunnat kykenevät kansalaisia lähimpänä olevana hallinnontasona järjestämään parhaiten paikallisesti hyvinvointiin liittyvät asiat tuntien olosuhteet (Jäntti 2016, 184). Kunnan kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa pitäisi näkyä hyvinvoinnin edistäminen, koska hyvinvoivat kuntalaiset ovat hyvinvoivan kunnan perusta (THL 2022). Kunnilla on vapaus ja vastuu hyödyntää toimintatilan käyttäminen, joka lainsäädännön antaessa puitteet kuntien toiminnalle, kunnilla on. Kunnan ollessa itsehallinnollinen paikallishallintoyksikkö se voi lainsäädännön asettamissa rajoissa järjestää toimintansa, miten itse haluaa. (Jäntti 2016, 51.)

Kuntalain 1§:n mukaan kunnan on muun muassa edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja järjestettävä asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Hyvinvointi ja hyvinvoinnin edistäminen ovat selkeästi yhdistettävissä kuntatasolla käsitettävään sosiaaliseen kestävyteen. Sosiaalinen kestävyys on osa kestävästä kehitystä ekologisen, taloudellisen ja kulttuurisen kestävyuden rinnalla. Vaikka sosiaaliselle kestävyydelle ei ole tarkkarajaista määritelmää, siihen voidaan katsoa lukeutuvan esimerkiksi osallisuus sekä yhteisöllisyys. (Nieminen 2022, 4.) Kunnat ovat keskeisessä roolissa sosiaalisen kestävyuden edistämisessä. Kunnat voivat

esimerkiksi kehittää kuntalaisten hyvinvointia ja investoida siihen sekä panostaa osallisuuteen. (Salenius ym. 2022.)

Kunnan hyvinvoinnin edistämisen tehtävä tulee jatkossa entistä tärkeämpi sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille. Hyvinvoinnin edistämisen voidaan ajatella olevan poikkihallinnollista ja kaiken läpileikkaavaa toimintaa. Koska kunnalla on velvollisuus edistää asukkaidensa hyvinvointia ja yksinäisyys on hyvinvointia heikentävä tekijä, voidaan kunnalla nähdä olevan velvollisuus torjua, ennaltaehkäistä sekä vähentää kuntalaisten kokemaa yksinäisyyttä osana hyvinvoinnin edistämisen työtään.

3.4 Tiedon hyödyntäminen ja tietojohdaminen kunnissa

Klassisen tiedon määritelmänä pidetään sitä, että tieto on *hyvin perusteltu, tosi uskomus*. Jotta voidaan puhua tiedosta, sille on oltava yleisesti hyväksytyjä ja julkisia perusteita. (Voutilainen ym. 1989, 13.) Yhtenä tiedon muotona voidaan pitää faktatietoa, joka on osoitettavissa oikeaksi tai vääräksi (Ronkainen ym. 2011, 20). Tiedon lisäksi voidaan puhua datasta, informaatiosta sekä tietämyksestä osin rinnakkain ja osin sekaisin tiedon kanssa (Hytönen & Kolehmainen 2003, 13).

Tietojohdamiselle ei ole olemassa yleispätevää määritelmää (Huotari ym. 2005, 134). Tietojohdaminen edistää esimerkiksi ideoiden ja uusien vaihtoehtojen synnyttämistä (Virtanen & Stenvall 2019, 30). Tietojohdaminen voidaan nähdä tiedon johtamisena ja tiedon hyödyntämisenä johtamisessa. Tietojohdamiseen liittyy esimerkiksi tietämys (*knowledge*), tietäminen (*knowing*), osaaminen (*competence*) sekä tietämyksen hallinta (*knowledge management*). (Lönnqvist 2007, 14.) Yksi tietojohdamisen osa-alue on tiedolla johtaminen, jossa systemaattisesti analysoitua tietoa hyödynnetään päätöksenteossa (Kosonen 2019, 3). Käytännössä hyvä tietojohdaminen on esimerkiksi tiedon jakamista sekä käytäntöjen ja olosuhteiden luomista ja tiedon järjestelmällistä hyödyntämistä (Laihonen ym. 2013, 27). Hyödyllistä tietoa olisi hyvä jakaa mahdollisimman sujuvasti. Yksi tietämyksenhallinnan ongelmista onkin se, että tietoa ei jaeta riittävän tehokkaasti. (Laihonen ym. 2013, 53-54.)

Tietojohdamisen yksi tavoite on parantaa organisaation arvonluomiskykyä (Huotari ym. 2005, 134). Aineettomat resurssit, kuten informaatio ja osaaminen, ja niiden merkitys on syytä huomioida organisaation toiminnalle (Huotari ym. 2005, 35). Kunnissa tietojohdamisella pyritään lisäämään kuntalaisten hyvinvointia. Hyvinvointitiedon mahdollisimman monialainen käyttäminen eri sektoreiden suunnitteluprosesseissa vaatii sen, että tieto on ajankohtaista ja avointa. Kunnilla tulisi myös olla käytössään kohtuulliset datapohjat. (Nieminen & Salenius 2020, 2.)

Kunnan on mahdollista kehittää toimintaansa tehokkaasti vain, mikäli päätöksenteossa on mahdollista käyttää oikeaa ja ajantasaista tietoa omasta toimintaympäristöstä ja toiminnasta. Toimintaa olisi tärkeää kehittää erityisesti palvelujen tuottavuuden, vaikuttavuuden ja asiakaslähtöisyyden osalta. Tämä on mahdollista esimerkiksi ottamalla tieto avuksi toiminnan johtamiseen ja ohjaamiseen. (Valtiovarainministeriö 2013, 9.) Tiedolla johtaminen on otollinen tapa lisätä julkisten palvelujen vaikuttavuutta (Jalonen 2015, 40). Poliittis-hallinnollisessa kontekstissa tiedolla johtaminen vaatii objektiivista ja luotettavasti tuotettua tietoa (Virtanen ym. 2015, 16).

Kuntien tiedolla johtamisessa voidaan nähdä olevan kaksi päätehtävää: mitä tehdään ja miten tehdään. Päätöksenteon olisi siis hyvä miettiä, mitä asioita on tärkeää tehdä ja miten ne tehdään oikein. Olennaista on saada rajallisilla resursseilla aikaiseksi mahdollisimman suuri hyöty. (Valtiovarainministeriö 2013, 12.) Yksinäisyyden kaltaisen yhteiskunnallisen ongelman ratkaiseminen ja lievittäminen vaatii julkisilta toimijoilta toimintatapaa, jossa esimerkiksi tietoa hyödynnetään hallinnossa, politiikassa ja päätöksenteossa (Virtanen & Vakkuri 2016, 29).

Tiedon hyödyntämisessä on kuitenkin muistettava, että kaikkeen tietoon ei välttämättä päästä käsiksi esimerkiksi joidenkin asiakirjojen salassapidon takia. Tämä voi osaltaan tuoda tiettyjä haasteita esimerkiksi tiedon hyödyntämiseen kuntien yksinäisyystyössä, sillä kaikista väestöryhmistä voi olla milteipä mahdotonta kerätä tietoa. Esimerkiksi kuntalaisista, jotka eivät ole kunnan palveluiden piirissä, voi olla vaikea saada dataa myöskään yksinäisyystyön tueksi. Toisaalta taas lapsista ja nuorista, jotka ovat esimerkiksi koulutuksen piirissä, on helppoa kerätä dataa yksinäisyystyön tueksi.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Yksi kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisistä piirteistä on tutkia asiaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2015, 161). Tässä tutkimuksessa kuntien yksinäisyystyötä mahdollisuuksineen pyrittiin kuvaamaan niin laajalajaisesti kuin se juuri tämän tutkimuksen puitteissa oli mahdollista. Tutkimuskohteen ymmärtämistä pidetään yleisesti tavoitteena kvalitatiivisessa tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 2015, 181). Myöskin tässä tutkimuksessa oli tavoitteena ymmärtää mahdollisimman hyvin kuntien yksinäisyystyön mahdollisuudet ja tarjota uusia keinoja siihen esimerkiksi tiedon hyödyntämisen avulla.

Yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä on haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Tutkimuksessa toteutettiin kaksi (2) asiantuntijahaastattelua, joista toinen tehtiin yksinäisyystutkijalle ja toinen Kuntaliiton asiantuntijalle. Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin Teams-alustaa hyödyntäen 31.10.2022 sekä 2.11.2022. Asiantuntijahaastattelussa tarkoituksena on saada tietoa tutkittavasta ilmiöstä, jolloin asiantuntijoita haastatellaan tiedon johdosta, jota heillä voidaan ajatella olevan (Alastalo & Åkerman 2010, 373). Tässä tutkimuksessa asiantuntijahaastatteluihin päädyttiin juuri siitä syystä, että informanteilta voitaisiin saada tärkeää tietoa tutkittavasta ilmiöstä.

Oleennaista haastattelussa on saada esille mahdollisimman paljon tietoa toivotusta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Tässä tutkimuksessa haastattelujen kautta pyrittiin saamaan tutkimuksen kannalta relevanttia ja täsmällistä tietoa. Haastattelun valinnan takana voidaan nähdä perusteina esimerkiksi se, että saatavia tietoja halutaan syventää sekä tulos halutaan sijoittaa laajempaan kontekstiin (Hirsjärvi ym. 2015, 205). Tässä tutkimuksessa tavoitteena oli syventää sitä ennakkokäsitystä, joka kuntien yksinäisyystyöstä vallitsee sekä toisaalta sijoittaa asiantuntijoiden vastaukset laajempaan kontekstiin yksinäisyystyöstä ja sen tärkeystä.

Sovitettaessa haastatteluja haastateltaville kerrottiin etukäteen tutkimuksen aihe. Haastattelun aiheen kertominen tiedonantajalle on eettisesti perusteltua (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Teemahaastattelussa mennään eteenpäin etukäteen päätettyjen teemojen ja tarkentavien kysymysten kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Haastattelut etenivät etukäteen tehdyn haastattelurungon (liite 1) mukaisesti niin, että haastateltaville kerrottiin aina alateema, jota kysymykset käsittelivät, minkä johdosta haastatteluja voidaan pitää teemahaastatteluina. Sen lisäksi haastattelun lopussa haastatellulla oli vielä mahdollisuus avoimeen kommentointiin ja kysymiseen. Haastattelut

onnistuivat muutoin hyvin, mutta ne jäivät lyhyehköiksi ja toisessa haastattelussa nettiyhteys hieman pätki aika ajoin. Asiantuntijahaastatteluiden jäädessä lyhyehköiksi päädyttiin tutkimukseen ottamaan aineistoksi vielä vastaus valtuustoaloitteeseen, joka koski tahattoman yksinäisyyden torjumista Tampereella (liite 2). Tutkimuksessa on monimenetelmällisiä (*multiple methods*) piirteitä, sillä sen aineistona yhdistyvät haastattelut sekä valtuustoaloitteen vastaus, joka on julkinen dokumentti.

Tehtäessä asiantuntijahaastattelujen analyysia on päämääränä löytää esille faktoja. Tällä tarkoitetaan läpi tutkimuksen jatkuvaa prosessia, jossa aineistonkeruu ja analyysi kietoutuvat toisiinsa. Analyysin on oltava järjestelmällistä ja se on tehtävä läpinäkyvästi. (Alastalo & Åkerman 2010, 389-390.) Asiantuntijahaastattelut tallennettiin Teams-alustalla ja sen jälkeen ne litteroitiin, minkä myötä niiden analysointi oli hyvä aloittaa. Jo litteroinnin aikana aineistosta pystyi tekemään joitakin havaintoja, minkä jälkeen analyysia oli helppo tehdä järjestelmällisesti.

4.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaisia piirteitä on esimerkiksi induktiivisen analyysin käyttäminen, tutkimussuunnitelman muotoutuminen tutkimuksen edetessä sekä ihmisen suosiminen tiedon keruun instrumenttina (Hirsjärvi ym. 2015, 164). Tässä tutkimuksessa kaikki nämä kolme elementtiä toteutuivat. Ensiksikin tutkimuksessa oli induktiivista analyysia, sillä aineistoa tarkasteltiin monitahoisesti. Toisekseen haastattelut olivat osa tutkimusta, minkä myötä ihmiset olivat keskeinen osa tiedon keruuta. Kolmanneksi tutkimussuunnitelma eli tutkimuksen edetessä esimerkiksi siten, että aineistoksi otettiin asiantuntijahaastatteluiden lisäksi valtuustoaloitteen vastaus (liite 2).

Ensimmäiseksi sisällönanalyysissa alkuperäisdata pelkistetään eli redusoidaan niin, että tutkimukselle epärelevantti erotetaan aineistosta pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Toisena vaiheena aineisto ryhmitellään eli klusteroidaan, jolloin haetaan aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavuuksia kuvaavia käsitteitä. Näin muodostuu eri luokkia ja niiden alaluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124.) Kolmantena aineisto vielä käsitteellistetään eli abstrahoidaan, jolloin jaotellaan tutkimuksen kannalta relevantti tieto ja sen myötä muodostetaan teoreettisia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125).

Asiantuntijahaastattelun erityispiirteenä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että siinä aineiston keruu ja analyysi nivoutuvat yhteen, jolloin analyysivaihe ei erotu nähtävästi omaksi työvaiheekseen (Alastalo & Åkerman 2010, 373). Tässä tutkimuksessa jo haastatteluja tehtäessä pystyttiin muodostamaan tiettyjä päätelmiä lopputuloksista. Erityisesti haastattelujen litterointivaiheessa pystyttiin aineistosta

jo löytämään vastauksia tutkimuskysymykseen, sillä aineistoa oli helppo käsitellä. Litteroinnin myötä aineistomassa muuttuu muotoon, jota on helpompi hallita (Ruusuvuori ym. 2010, 13).

Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta luodaan teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt eivät ole ennalta sovittuja tai suunniteltuja, vaan ne valitaan tutkimuksen päämäärän ja tehtävänasettelun mukaan aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108). Tässä tutkimuksessa tämä toteutui läpiviemällä sisällönanalyysin kaikki kolme vaihetta. Redusointivaiheessa pyrittiin jättämään kaikki epärelevantti tieto pois, minkä jälkeen klusterointivaiheessa aineisto oli helppo ryhmitellä ja jaotella. Lopuksi vielä relevantin tiedon pohjalta pyrittiin löytämään olennaista tietopohjaa sen tueksi.

Laadulliselle analyysille ominaista on aineiston ja tutkimusongelman tiivis vuoropuhelu. Aineisto harvoin antaa mutkattomia vastauksia alkuperäiseen tutkimusongelmaan. (Ruusuvuori ym. 2010, 13.) Tutkimushaastatteluiden lyhyestä kestosta johtuen päädyttiinkin ottamaan aineistoksi vielä valtuustoaloitteeseen saatu vastaus (liite 2), minkä myötä tutkimuskysymykseen vastaaminen sai vielä enemmän aineistoa tuekseen. Sisällönanalyysissa dokumentteja voidaan tarkastella objektiivisesti ja systemaattisesti ja sitä voidaan pitää tektianalyysinä, jossa haetaan tekstin merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Tutkimuksessa sekä haastattelujen litteroitua materiaalia sekä valtuustoaloitteen saamaa vastausta analysoitiin systemaattisesti ja niin objektiivisesti kuin se oli mahdollista.

Sisällönanalyysi pohjautuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa luodaan muodostamien käsitteiden myötä kuvaus tutkimuskohteesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127). Tässä tutkimuksessa tulkintaa pyrittiin tekemään jo analyysivaiheessa sekä sen jälkeen jatkamaan sitä tutkimuksen päätelmiä ja johtopäätöksiä tehdessä. Kuvaus tutkimuskohteesta oli vahvasti läsnä jokaisessa tutkimuksen osiossa, sillä kyse on ilmiöstä, jota on vaikea erottaa irralliseksi osaksi.

4.3 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tarkasteltaessa laadullisen tutkimuksen reliabiliteettia nousevat esille erityisesti analyysin järjestelmällisyyden ja tulkinnan uskottavuuden kriteerit. Jotta analyysi voi olla systemaattinen, on kerrottava kaikki tehdyt valinnat, rajaukset ja analyysia ohjaavat periaatteet. Luotettavuutta sen sijaan voidaan lisätä osoittamalla aineiston kokonaisuuden koostuminen sekä avaamalla aineiston osat, joihin päähavainnot nojaavat. Aineiston analyysin mahdolliset rajoitteet on hyvä tuoda ilmi sen vahvuuksien lisäksi. (Ruusuvuori ym. 2010, 27.)

Tässä tutkimuksessa on kerrottu tehdyt valinnat ja rajaukset, minkä johdosta analyysia voidaan pitää systemaattisena. Myöskin analyysia ohjaavia periaatteita on pyritty tuomaan esille. Analyysin luotettavuutta voidaan pitää hyvänä, sillä tutkimuksessa on osoitettu se, mistä aineisto koostuu ja pyritty kertomaan mahdollisimman tarkasti, mihin aineistolähtöinen sisällönanalyysi peilaa havaintojaan. Analyysissa on pyritty mahdollisimman selkeästi osoittamaan, mihin aineiston osaan analyysi perustuu.

Tarkasteltaessa puolestaan laadullisen tutkimuksen validiteettia on tärkeää arvioida kerättyjen aineistojen ja niistä muodostuneiden tulkintojen pätevyyttä (Ruusuvuori ym. 2010, 27). Validiteettia voidaan tarkastella sisäisen ja ulkoisen validiteetin kautta. Tutkimuksen sisäinen logiikka ja loogisuus ovat sisäistä validiteettia. Ulkoista validiteettia puolestaan ovat esimerkiksi tutkimustulosten soveltaminen toiseen yhteyteen. (Ronkainen ym. 2013, 130.)

Tämän tutkimuksen sisäistä validiteettia voidaan pitää hyvällä tasolla, sillä tutkimus etenee loogisesti eteenpäin ja se pyrkii järjestelmällisesti tuomaan esille vastauksia tutkittavaan ilmiöön sekä antamaan vastauksia tutkimuskysymykseen. Ulkoista validiteettia puolestaan voi olla vaikea arvioida, sillä tutkimuksessa sekä tutkimustuloksissa on pyritty pysymään ilmiön kannalta yleisellä tasolla. Toisaalta tutkimustuloksissa ilmeneviä asioita voitaisiin soveltaa monissakin eri tapauksissa.

Toisaalta validiteettia hyödynnetään myös yleisenä terminä kuvaamaan tutkimuksen tasokkuutta. Tällöin viitataan esimerkiksi siihen, onko tieto saatu luotettavalla ja perustellulla tavalla. (Ronkainen ym. 2013, 131.) Tulosten läpinäkyvyys ja yleistettävyyys voidaan osoittaa myös laadullisessa tutkimuksessa. On kuitenkin muistettava, että yleistettävyyys ei tässä yhteydessä tarkoita sitä, että havaittua ilmiötä voitaisiin olettaa pitävän paikkansa laaja-alaisemmassa joukossa. (Ruusuvuori ym. 2010, 27.)

Tutkimuksessa osoitettu tieto on pyritty saamaan mahdollisimman luotettavalla ja perustellulla tavalla. Teoriataustaa on etsitty monipuolisesti eri lähteistä ja haastateltuja tahojakin voidaan pitää asiantuntevina. Aineiston heikkoutena voidaan pitää sitä, että haastattelut kestivät jokseenkin vähän aikaa ja niitä oli vain kaksi (2), minkä johdosta analyysin tuloksia ei voida yleistää liikaa. Toisaalta tutkimuskysymyksen luonteen vuoksi aiheessa pyrittiin pysymään yleisellä tasolla. Sen lisäksi on syytä tuoda ilmi, että aineistona käytetty valtuustoaloitteen vastaus on saatu tutkimuksen tekijän tekemään valtuustoaloitteeseen. Kyseinen aineisto on siis hyvin läheinen ja henkilökohtainen tutkimuksen tekijälle, mitä voidaan pitää sekä heikkoutena että vahvuutena.

Kokonaisuudessaan tutkimus on pyritty tekemään luotettavalla ja avoimella tavalla. Läpi tutkimuksen on pyritty tekemään perusteltuja ratkaisuja ja keskittymään tutkittavan ilmiön kannalta olennaisiin asioihin. Tutkimuksessa ei ole tarkoituksenmukaisesti jätetty tuomatta esille tulosten kanssa mahdollisesti ristiriidassa olevia asioita. Tutkimus on pyritty tekemään alusta loppuun asiantuntevalla otteella ja panostaen sen yhteiskunnalliseen tärkeyteen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Ilkeää ongelmaa kesyttämässä

5.1.1 Yksinäisyys ilkeänä ongelmana

Aineistossa nousee vahvasti esille se, kuinka vakavasta ongelmasta ja haasteesta yksinäisyydessä on kyse. Vakavuus tulee esille esimerkiksi sen myötä, että yksinäisyyden kokemus on yleisempää kuin koskaan aikaisemmin, minkä myötä myös sen seuraukset yleistyvät jatkuvasti. Kauhasen (2016, 97) mukaan yksinäisyyttä voidaankin pitää kansanterveysongelmana pelkästään sen yleisyyden johdosta, mutta myös sen monitahoisten seurauksien vuoksi. Yksinäisyyden seuraukset näkyvät haastateltujen mukaan esimerkiksi haasteina terveydentilassa, ahdistuneisuudessa, lisääntyvissä lääkärikäynneissä ja jopa väkivallassa ja radikalisoitumisessa.

Yksinäisyyskriisistä kumpikaan haastatelluista ei kuitenkaan puhuisi, vaikka yksinäisyyttä pidetäänkin erittäin hankalana ongelmana. Yksinäisyyttä ja sen yleisyyttä luonnehditaan muilla sanoin kuin kriisinä. Yksinäisyyden yleisyyden kohdalla haastateltu 1 puhuisi monihäiriötilanteesta, jossa yhdistyvät myös muut tämän ajan vaikeat ja haastavat kriisit, kuten pandemia ja ilmastonmuutos. Vastauksesta käy hyvin ilmi se, että tällä hetkellä maailmassa on valloillaan paljon vakavia haasteita, jotka vielä yhdessä tuovat mukanaan omat haasteensa.

H1: “En tiedä, voidaanko puhua yksinäisyyskriisistä. - - - Meillä on opetushallituksessa puhutaan monihäiriötilanteesta, mikä tarkoittaa, että on nää kaikki: pandemia ja ilmasto ja talous ja sota ja kaikki siinä samassa.”

Kriisi-sanaa ei yksinäisyyden yleisyyteen myöskään liitettäisi sen johdosta, että yksinäisyys on jo kauemman aikaa jatkunut trendi ja ilmiö. Haastateltu 2 nostaa esille juuri sen, että kriisinä voidaan pitää asiaa, joka on yhtäkkinen ja arvaamaton. Vaikka suomalaisten kokema yksinäisyys toki lisääntyi korona-aikana, sitä koettiin jo aikaisemminkin, minkä johdosta yksinäisyys voidaan nähdä pidemmän ajan ongelmana. Pirulliset ongelmat (*wicked problem*) ovatkin juuri sellaisia, joihin voi olla vaikea antaa selkeitä vastauksia tai oikeita ratkaisuja (Lundström & Mäenpää 2020, luku 2).

H2: “Että ehkä sitä kriisiä en nyt tähän nostais sillä tavalla, vaan kysymys on tota pidempään jatkuneesta ongelmasta, joka ei, jolle ei näy loppua. Että tavallaan sellasesta ilkeästä ongelmasta, johon ei eri yhteiskunnalliset toimijat oo pystyny löytämään kestäväää ratkasua.

Että lähentelee kriisiä, mutta kriisistä tulee herkästi mieleen semmonen hetkittäinen, yhtäkkinen, niin mä näkisin tän semmosen pidemmän aikavälin ilkeänä ongelmana. “

Yksinäisyyden vakavuuteen on herätty eri tavoin eri puolilla maailmaa. Haastateltu 1 nostaa hyvin esille esimerkit ministeriöistä, joita maailmalla asian tiimoilta on perustettu sekä Suomen eduskunnan työryhmästä. Yksinäisyyden vähentämiseen ja torjumiseen tarvitaan siis erilaisia vastuutahoja sekä ryhmiä pohtimaan, mitä kaikkea yhteiskunta voi asian eteen tehdä. Poliitiikan kautta onkin mahdollista puuttua yksinäisyyteen ja sitä kautta parantaa sekä objektiivista että koettua hyvinvointia ja terveyttä (Saari 2016, 11).

H1: “Se että kuinka vakava se asia on eli ehkä asiaa voi verrata esim. Britanniaan, jossa perustettiin asialle ihan oma yksinäisyysministeri. Sen jälkeen perustettiin vastaava tuonne Japaniin. Tällä hetkellä Suomessa eduskuntaan tehtiin semmonen yksinäisyyden ja ostrakismin vähentämisen työryhmä, missä on hallituskaudet ylittävä ja eri poliittiset ryhmät yhdistävä niinku edustajista koostuva työryhmä.”

5.1.2 Yksinäisyyden ilkeät vaikutukset

Yksinäisyyskriisi-sanana sijasta yksinäisyydestä voidaan siis puhua ilkeänä ongelmana. Ongelmaa kuvaillaan ilkeäksi myös sen ilkeiden seurauksia johdosta, minkä johdosta se on hyvä sana kuvaamaan yksinäisyyttä. Kauhasen (2016, 103) mukaan yksinäisyys yhdistyykin moneen eri sairauteen riippumatta sen määrittelyn muodosta. Yksinäisyyden vakavuutta korostavat juuri sen vakavat ja moninaiset vaikutukset niin ihmiselle itselleen kuin laajemmin koko yhteiskunnalle. Voidaan puhua yksinäisyyden inhimillisistä ja taloudellisista vaikutuksista. Molemmat haastatellut nostavat esille sen, kuinka merkittäviä yksinäisyyden vaikutukset ovat ja kuinka paljon niitä on. Tahdonvastaisella yksinäisyydellä onkin hyvinvoinnille kauaskantoisia ja vakavia seurauksia (Junttila 2016, 68) ja se vaarantaa henkistä ja fyysistä terveyttä (Müller & Lehtonen 2016, 73).

Saaren (2016, 10) mukaan yksinäisyys kytkeytyy moniin hyvinvointi- ja terveysongelmiin, joihin yksinäisyys voidaan nähdä niin syynä kuin seurauksena. Müllerin ja Lehtosen (2016, 73) mukaan pitkittyessään yksinäisyys muodostaa ihmiselle stressitilan, joka heikentää mielen ja kehon tasapainoa, millä puolestaan on negatiivinen vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Tämä asia nousee esille myös haastattelussa 1. Yksinäisyydellä on siis ihmisen terveyteen moninaisia seurauksia, jotka voidaan nähdä inhimillisesti vakavina yksilölle itselleen. Sen lisäksi yksinäisyydellä on paljon taloudellisia vaikutuksia yhteiskunnalle. Yksinäisyys olisikin tärkeä tunnistaa, kun

pohditaan hyvinvointipalvelujen käyttävien motiiveja, koska useasti hoitoon hakeutumisen taaimmainen aiheuttaja on yksinäisyys (Virtanen & Vakkuri 2016, 29).

H1: “Ja ihan myös sen niinku toksisen stressitilan kautta semmonen immuunipuolustusjärjestelmän heikentyminen elikkä kaikenlainen eli oikeestaan siihen se väsymys ja uupumus ja yleensä ajatellaan, että sieltä tulee sisäiset ongelmat, ahdistus, masennus.”

Junttilan (2018, 23) mukaan ulkopuolisuuden kokemus sekä kasvanut viimesijaisten palveluiden käyttö ovat yhteyksissä toisiinsa. Yksinäisyys aiheuttaakin merkittävästi enemmän esimerkiksi psyykkisiä sairauksia ja fyysisen terveyden ongelmia kuin yksin oleminen (Junttila 2016, 68), joka on eri asia kuin yksinäisyys (Junttila 2016, 54). Yksi tapa tarkastella yksinäisyyden vaikutuksia on tarkastella sen vaikutuksia eri ikäisellä lapsella kohti aikuisuutta. Haastateltu 1 nostaa esille aivan pienten lasten osalta esimerkiksi sen, että sosiaaliset taidot jäävät oppimatta, motivaatio on vähäisempää ja oppimisvaikeuksia on enemmän. Lapsen kasvaessa noin 11–15-vuotiaaksi alkaa hänellä näkyä enemmän somaattisia oireita kuten pääkipua, hermostuneisuutta ja nukahtamisvaikeuksia, mihin yksinäiset nuoret käyttävät enemmän lääkkeitä, haastateltu 1 korostaa. Sen lisäksi hän muistuttaa psyykkisistä ongelmista kuten ahdistuneisuudesta, masentuneisuudesta sekä rötöstelystä ja itsetuhoisuudesta, joita lapsuuden yksinäisyys ennakoii 18-vuotiaille pojille.

Haastateltu 1 painottaa yksinäisyyden terveydellisten seurauksien lisäksi myös muunlaisia vakavia seurauksia kuten aggressiivisuutta, radikalisoitumista sekä väkivaltaa ekstremismia. Yhteiskunnalla ei ole pitkällä tähtäimellä varaa yksinäisyyteen, jolla on entistä kauaskantoisempia ja rajumpia vaikutuksia (Junttila 2018, 22). Onkin syytä pohtia, minkälaisia ja kuinka kauaskantoisia ja vakavia seurauksia radikalisoitumisella voi yhteiskunnalle ja sen jäsenille pahimmillaan olla. Nykyään Suomessa puhutaan paljon esimerkiksi jengiytymisestä ja nuorten väkivallan kasvusta, mille yksinäisyys voidaan nähdä yhtenä syynä. Yksinäisyydestä voidaankin puhua niin sanottuna juurisyyntä, joka on perinteisten analyyseissa olevien syiden takana (Saari 2016, 10).

Toimenpiteitä yksinäisyyden ehkäisemiseksi on haastava ratkaista, koska sitä ei välttämättä nähdä yhteiskunnallisena ongelmana (Virtanen & Vakkuri 2016, 29). Yksinäisyydellä on kuitenkin vaikutuksia kunnille sekä tulevaisuudessa hyvinvointialueille, minkä myötä se tulee luomaan tärkeää yhdyspintatyötä kunnille ja hyvinvointialueille. Asian ongelmallisuuden johdosta siihen puuttuminen voidaan kuitenkin nähdä haastavana, vaikka sillä on vaikutuksia kunnan toimintaan. Haastateltu 2 tuo asian hyvin ilmi.

H2: "Eli siinä mielessä tosi tota haastava ongelmakimppu sieltä kuntatason näkökulmasta. Ja sitten moni asia yksinäisyydessä on niinku kuntien ulottumattomassa, että kunnat kipuilee vähän sen kanssa, mihin asioihin tulis tarttua yksinäisyyden osalta, jotta niinku näihin vaikutuksiinkin pystyttäis sitten vaikuttamaan, koska koska tota osa asioista menee tavallan vähän ohi ja yli sen kunnan, kunnan toiminnan. Mutta sillä on kuitenkin sitten toisaalta vaikutuksia sinne kunnan, kunnan toimintaan ja nyt myös sitten tietysti hyvinvointialueiden toimintaan, jos miettii terveysnäkökulmaa nyt sitten jatkossa. Yksinäisyydenkin osalta sit syntyy tämmöstä uudenlaista yhdyspintaa tähän. Että uus haaste, jota pitää ratkoo niinku molemmin puolin."

5.2 Eri toimijoiden vastuut yksinäisyystyöstä

5.2.1 Kollektiivinen vastuu yksinäisyyden torjunnasta ja vähentämisestä

Haastatteluista käy selkeästi ilmi se, että vastuu yksinäisyyden torjunnasta ja vähentämisestä on meillä kaikilla. Jokainen meistä voi yksilönä yrittää vähentää muiden kokemaa yksinäisyyttä ja estää sen syntymistä sekä esimerkiksi vastavoimana lisätä yhteisöllisyyttä. Nämä teot voivat olla pieniä ja lähteä siitä, että kohtaa ihmisen ihmisenä. Haastattelussa 1 nousi esille myös HelsinkiMission tekemä yksinäisyystehtäväkirja, jossa on harjoituksia yksinäisyyden helpottamiseksi.

H1: "- - - meidän kaikkien pitäis jotenkin vahvistaa sitä yhteisöllisyyttä ja nähdä ja kuulla ja huomata muut."

H1: "Ja sit tietenkkin oikeestaan ihan kaikkien. Että ei voida niinku yksilön vastuuta unohtaa siihen, että vaikka moikkaa naapuriaan - - - ."

Vaikka yksinäisyyden vähentämisen tärkeydestä vallitsee yhteisymmärrys, yhteisymmärrystä siitä, kenen vastuulla se olisi, ei ole löytynyt (Grönlund & Falk 2016, 253). Haastattelussa 2 nouseekin esille se, että kollektiivisen vastuun lisäksi yksinäisyystyössä olisi tärkeää hahmottaa eri toimijoiden roolit ja toimintakentät. Sen lisäksi se auttaisi muodostamaan kokonaiskuvaa yksinäisyystyöstä, jonka vastuita kukaan ei haastatellun 2 mukaan välttämättä tällä hetkellä ymmärrä. Toisaalta yksinäisyystyössä voiman nähdään kumpuavan yhteistyöstä, jota ei kannata vähätellä.

H2: "Nään, että se voima tulee siitä ekosysteemistä, siitä kokonaisuudesta, missä eri toimijat toimii. Mut en usko, että kukaan ihan täysin hahmottaa sitä, mitä toinen tekee. - - - tarvitaan sitä yhteistä tekemistä. Sillä tavoin, että ne tavallaan toiminta, toimintakentät on niinku toisillemme selkeitä."

5.2.2 Julkisen sektorin rooli yksinäisyystyössä

Yksinäisyyttä voidaan pitää yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä, joka vaatii systemaattista julkisen vallan huomiota (Saari 2016, 12). Lähtökohtana julkisen sektorin yksinäisyystyölle voidaan pitää sitä, että yksinäisyys ilmiönä tunnistettaisiin paremmin. Haastattelussa 1 nouseekin esille se, kuinka asioita on vaikea muuttaa, mikäli niistä ei puhuta. Haastattelusta 2 käy ilmi, että yksinäisyyden ollessa ilmiölähtöinen teema voi sen tunnistaminen ja tavoitteiden asettaminen siihen olla hankalaa.

H2: "Yhteiskunnan ylipäättään pitäis niinku tunnistaa ja tunnustaa tää ongelma ehkä vielä vieläkin vahvemmin, mitä tällä hetkellä aina tehdään. Tunnistaa ja tunnustaa sen erityispiirteet - - -"

Yksinäisyyden käsittely poliittisissa prosesseissa ei ole yhtä helppoa kuin sen määrittely yhteiskunnalliseksi kysymykseksi (Saari 2016, 27). Haastattelussa 2 nouseekin esille se, että julkisen sektorin yksinäisyystyötä olisi tärkeää tehdä pitkäjänteisesti ja nähdä yksinäisyyden vähentäminen pitkän aikavälin tavoitteena ja tehtävänä. Yksinäisyystyö ei siis saisi olla poikkoilevaa tai lyhytnäköistä.

H2: "Julkisen sektorin pitäisi nähdä vaalikausien yli. Eli missään nimessä ei saisi olla niin, että yks hallitus- tai yksi valtuustokausi korostetaan, että nyt yksinäisyyttä torjutaan ja sit seuraava valtuusto- tai hallituskautena taas unohdetaan asia, vaan tarvittais semmosta yli, vähän niinku kestävän kehityksen ajattelua tähän yksinäisyyten. Eli yli hallitus- ja valtuustokausien menevää ajattelua, jossa ne tavoitteet asetettais pitkälle ja niitä kohden sitten tavoitteellisesti edettäisiin."

Yksinäisyyden kaltaisen yhteiskunnallisen ongelman ratkaiseminen ja lievittäminen vaatii julkisilta toimijoilta toimintatapaa, jossa esimerkiksi tietoa hyödynnetään hallinnossa, politiikassa ja päätöksenteossa (Virtanen & Vakkuri 2016, 29). Yksinäisyystyössä hyviä keinoja jokaisen onkin turha keksiä uudelleen, vaan hyviä toimintatapoja olisi tärkeää levittää laajemmin kaikkien yhteiseen

käyttöön. Voitaisiin kehittää esimerkiksi toimintamallipankki, johon koottaisiin erilaisia käytänteitä ja josta eri toimijat voisivat etsiä itselleen sopivia keinoja yksinäisyystyöhönsä.

H2: “Ja sitten yhteiskunnan tulis myös huolehtia siitä, että jo kehitetyt hyvät toimintamallit jalkautetaan, että ei aina uutta hanketta uuden päälle, vaan esimerkiksi kunnissa kehitettyjä malleja yksinäisyyden torjuntaan, niin systemaattisemmin levitettäisiin. Ja tota niitä pystyis niinku tavallaan olis paikka, mistä niitä vois niinku haarukoida ja löytää, löytää. Tietoa tavallaan olis saatavilla, että siitä pitäis huolehtia vahvemmin.”

Saaren (2016, 317) mukaan yhteiskunnan institutionaalista rakennetta on kehitettävä siten, että yksinäisyys vähenee. Haastatteluissa nousee esille julkisten palvelujen rooli yksinäisyyden vähentämisessä. Esimerkiksi ihmisten kohtaaminen palvelujärjestelmissä voisi olla parempaa. Keskeisenä nähdään juuri palvelujärjestelmien kehittäminen. Haastattelujen myötä nousi esille myös henkilökohtaisempi kohtaaminen ihmisten kanssa.

H1: “Miten poistettais semmosta siiloutumista, saatais jotenkin enemmän koppia ihmisestä, ettei hän vaan niinku siirry paikasta toiseen, vaan joku niinku ottaa hänestä vastuun kokonaisvaltaisesti.”

Haastatteluissa nousee esille paljon myös selkeitä ja konkreettisia esimerkkejä julkisen sektorin toimista, joilla yksinäisyyden kokemuksen syntymistä voidaan ennaltaehkäistä ja torjua sekä koettua yksinäisyyttä vähentää. Konkreettisinä esimerkkeinä mainitaan esimerkiksi tunnetaitojen harjoittelu, kaksivuotinen esiopetuskokeilu, koulujen ryhmäkoot sekä rakentamiseen liittyvät asiat, kuten esimerkiksi tilat, joissa voi kohdata ja tutustua muihin sekä paikat, joihin ihmiset voivat kerääntyä, kuten yhteiset tilat ja puistot. Näiden lisäksi osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen nähtiin tärkeänä yksinäisyyden torjunnassa ja vähentämisessä.

Loppujen lopuksi haastatteluissa nousi esille se, kuinka tärkeää yksinäisyystyön resursointi on. Poliittisessa päätöksenteossa pitäisikin huomioida yksinäisyyden näkökulma (Grönlund & Falk 2016, 272). Myöskään poliitikkojen vastuuta ja poliittisten päätösten roolia ei voi yksinäisyystyössä unohtaa.

H1: “Niin kyllähän me tarvitaan siihen poliittisia päätöksiä ja organisaatiouudistusta. Sotemuutos on ehkä hyvä mahdollisuus tehdä asioita toisin, jos se niinku resursoidaan ja siihen

löytyy sitä resurssia. Ja sit tietekin oikeestaan ihan kaikkien. Että ei voida niinku yksilön vastuuta unohtaa siihen, että vaikka moikkaa naapuriaan tai sit vaikka päättäjien vastuuta siitä, vaikka minkälaisia on ryhmäkoot tai miten lapsilla ja nuorilla aikaa oppia ja saada niitä palveluja siihen oman jaksamisen tukemiseen.”

H2: “ - - - sitä kautta tasapuolisesti panostaa, panostaa niinku näiden haasteiden torjumiseen riittävin rahallisin resurssein myös.”

5.2.3 Paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä

Yksinäisyyden vähentämisen tehtävän voidaan katsoa kuuluvan kaikille yhteiskunnan tasoille (Grönlund & Falk 2016, 272). Molemmissa haastatteluissa nousee esille se, kuinka tärkeää paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä on. Haastattelussa 2 muistutettiin siitä, että yksinäisyyden vähentämiseen ja torjumiseen on olemassa keinoja, jotka ovat yleisesti hyödynnettävissä, mutta silti paikallistason tarpeet olisi hyvä huomioida ja jalkauttaa hyvät käytännöt paikallisiin olosuhteisiin sopiviksi. Hän korosti myös siitä, että paikalliset erityispiirteet on hyvä huomioida yksinäisyystyössä siten, että niitä omia vahvuuksia osataan hyödyntää. Haastateltu 2 piti tärkeänä erityisesti sitä, että kunnilla on mahdollisuus itse valita keinot, joilla se pyrkii vähentämään ja torjumaan yksinäisyyttä. Hänen mukaansa valtion tasolta ei olisi hyvä ohjeistaa liikaa kuntien yksinäisyystyötä.

H2: “Kunnilla pitää olla sitä liikkumatilaa ja varaa valita niitä ratkasuja niistä paikallisista erityispiirteistä. - - - Erilaisii tavallaan vahvuuksia eri kunnissa. - - - Mut et entistä vahvemmin pitäis tunnistaa niitä erilaisia hyviä eli samaan hyvään lopputulokseen voidaan päästä eri reittejä.”

Haastatteluissa nousee esille, että paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä on tärkeää myös sen johdosta, että työ juurtuu ja kiinnittyy alueille mahdollisimman vahvasti. Kunnat kykenevätkin kansalaisia lähimpänä olevana hallinnontasona järjestämään parhaiten paikallisesti hyvinvointiin liittyvät asiat, sillä ne tuntevat paikalliset olosuhteet (Jäntti 2016, 184). Haastatellun 1 mielestä on tärkeää, että tunnetaan keskenään toiset toimijat.

5.3 Kuntien yksinäisyystyön mahdollisuudet

Kunnilla on lakisääteinen vastuu edistää kuntalaisten hyvinvointia. Esimerkiksi kuntalaki (410/2015) sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) edellyttävät kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Haastatteluissa nousi esille useita keinoja, joilla yhteiskunnassa voitaisiin torjua ja vähentää yksinäisyyttä. Myöskin valtuustoaloitteen vastauksessa luetellaan useita keinoja, joita Tampereen kaupunki tekee torjuakseen ja vähentääkseen yksinäisyyttä. Haastatteluiden ja valtuustoaloitteen vastauksen pohjalta etsittiin keinot, joita kunta voi hyödyntää omassa yksinäisyystyössään ja jaettiin ne kahdeksaan eri kategoriaan: 1) *Kodin tuki*, 2) *Varhaiskasvatus ja koulutus*, 3) *Rakentaminen*, 4) *Palvelujärjestelmät*, 5) *Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen*, 6) *Rohkeat kokeilut*, 7) *Verkostotoiminta* ja 8) *Tiedon hyödyntäminen*. Näissä kategorioissa keinot vaihtelevat hyvin konkreettisista toimista hieman abstraktimpiin vaihtoehtoihin.

Kuntaliiton (2016) mukaan tulevaisuuden kunnalla on seitsemän erilaista roolia, jotka ovat 1) sivistysrooli, 2) hyvinvointirooli, 3) osallisuus- ja yhteisörooli, 4) elinkeino- ja työllisyysrooli, 5) elinympäristörooli, 6) itsehallintorooli sekä 7) kehittäjä- ja kumppanirooli. Kunnan yksinäisyystyön mahdollisuudet voitaisiin jakaa tulevaisuuden kunnan rooleihin esimerkiksi siten, että *kodin tuki* sekä *varhaiskasvatus ja koulutus* kuuluisivat kunnan sivistysrooliin, *rakentaminen* kuuluisi kunnan elinympäristörooliin, *palvelujärjestelmät* lukeutuisivat kunnan hyvinvointirooliin, *yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen* olisivat luonnollisesti osa kunnan osallisuus- ja yhteisöroolia ja *rohkeat kokeilut*, *verkostotoiminta* sekä *tiedon hyödyntäminen* lukeutuisivat kunnan kehittäjä- ja kumppanirooliin. Toisaalta yksinäisyystyö kokonaisuudessaan voitaisiin nähdä olevan osa kunnan elinkeino- ja työllisyysroolia.

Kaikkia kahdeksaa kategoriaa läpileikkaavana teemana voidaan pitää strategisia valintoja ja päätöksiä yksinäisyyden vähentämisestä. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy hyvin ilmi, että esimerkiksi Tampereella on strategisena tavoitteena se, että kukaan ei jäisi yksin. Strategisena tavoitteena se jalkautuu osaksi kaupungin lautakuntien palvelusuunnitelmia, joista se taas jalkautuu osaksi vuosisuunnitelmia ja sitä kautta asteittain yhä konkreettisimmiksi asioiksi. Sen lisäksi kaupungilla voi olla erilaisia suunnitelmia, joissa huomioidaan kunnan yksinäisyystyö. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että lakisääteinen kaupunkistrategiaan kytkeytyvä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on mahdollisuus nostaa esille tavoitteita ja toimenpiteitä yksinäisyyden osalta. Mikäli kunta ei kykene toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä eli pitämään huolta vastuullaan olevista palveluista ja luomaan hyvinvointia asukkailleen, kunnan legitimitettä voidaan pitää uhattuna (Jäntti 2016, 187).

5.3.1 Kodin tuki

Kodin tukeen voidaan lukea haastatteluissa esiin noussut vanhempien hyvinvointiin panostaminen. Esiin nostettiin se, kuinka tärkeää mahdollisimman varhainen tuki vanhemmille on ja kuinka juuri vanhempien hyvinvointiin panostaminen tukee lapsen hyvinvointia. Kodin olisi myös tärkeä olla lapselle mahdollisimman turvallinen paikka, jotta kasvuympäristö olisi hyvä. Haastattelussa 1 nousi esille esimerkiksi kodin turvallisten kiintymissuhteiden merkitys lapsen kehitykseen sekä vanhempien ero mahdollisena syynä krooniseen yksinäisyyteen. Valtuustoaloitteen vastauksessa kiinnitettiin huomioita siihen, että joka ikisellä lapsella tulisi elämässään olla ainakin yksi turvallinen aikuinen.

H1: “ - - - semmonen mahdollisimman varhainen tuki vanhemmille kaiken mahdollisen asian suhteen, koska jos vanhemmat voi hyvin, niin silloin yleensä lapsi kasvaa turvallisessa yhteisössä ja voi siellä hyvin.”

5.3.2 Varhaiskasvatus ja koulutus

Yksi kunnan keskeisimmistä tehtävistä on koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäminen. Erityisesti tulevaisuudessa kunnan niin sanottu kasvattajan tehtävä tulee korostumaan elinkeinotehtävän rinnalla. Haastattelussa 1 nousi esille useita erilaisia varhaiskasvatukseen ja koulutukseen liittyviä asioita, joilla yksinäisyyden kokemusta voitaisiin ennaltaehkäistä ja vähentää. Siinä esimerkiksi korostettiin erityisesti haastavissa kotioloissa kasvavien lasten saamista varhaiskasvatuksen piiriin. Myös kaksivuotinen esiopetuskokeilu nousi esille. Näiden myötä lapsilla on mahdollisuus solmia kaverisuhteita. Koulutuksen osalta esille nousivat esimerkiksi ryhmäkoot ja tunnetaitojen harjoittelu. Koulukiusaaminen oli myös asia, joka mainittiin mahdollisena syynä krooniselle yksinäisyydelle.

H1: “Mut semmosen pitkäaikasen yksinäisyyden syntysyitä on paitsi niitä niinku kotona tapahtuvat asiat, niin ehkä tietynlainen erilaisuus tai se, että tulee kiusatuks koulussa - - - semmonen ajatus siitä, että mä en oo samanlainen ku muut tai mä en kelpaa, niin se voi johtaa sinne hyvinkin krooniseen yksinäisyyteen.”

5.3.3 Rakentaminen

Tulevaisuuden kunnassa myös rakentaminen pysyy vahvasti kunnan toiminnassa. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että Tampereella pyritään rakentamaan ympäristöjä, joissa on mahdollisuuksia viettää aikaa muiden kanssa sekä tuntea yhteenkuuluvuutta. Myös haastattelussa 1 nousi esille, kuinka iso merkitys rakentamisella on yksinäisyyden vähentämisessä. Esimerkiksi erityisesti uusia asunalueita rakentaessa olisi hyvä muistaa rakentaa paikkoja ja tiloja, jossa ihmisillä on mahdollisuus kohdata toisiaan.

H1: “Mut ihan myös esimerkiksi rakentamiseen liittyvät asiat. Että kun rakennetaan uusia asuinalueita, niin tuleeko sinne puisto, johon ihmiset kerääntyvät tai tuleeko jotain yhteisiä tiloja niihin rakennuksiin.”

5.3.4 Palvelujärjestelmät

Haastattelun 1 mukaan palvelujärjestelmät ja niiden kehittäminen ovat avainasemassa, kun pohditaan kuntien yksinäisyystyön kehittämistä. Tulevaisuudessa tässä työssä tulee korostumaan yhteistyö sekä yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa. Haastateltu 1 nostaa esille myös sen, kuinka tärkeää kuntien olisi kiinnittää huomiota ihmisten kohtaamiseen sekä siihen, kuinka esimerkiksi lapset ja nuoret saavat palveluita oman jaksamisensa tukemiseen. Palvelujärjestelmien uudistuksissa olisi keskeistä myös nähdä kokonaisuus ja vähentää palvelujen sirpaleisuutta. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että yksilöllisten tarpeiden sekä ihmisten kokonaistilanteiden huomioiminen on yhä merkittävämpää. Vastauksena tähän nostetaan esimerkiksi moniammatillisuus, jonka kautta apua ja tukea voidaan koota paremmin yhteen.

H1: “Joo tota, mun mielestä palvelujärjestelmät on ihan ensisijaisessa tehtävässä. - - - Eli miten poistettaisiin semmosta siiloutumista, saataisiin jotenkin enemmän koppeja ihmisestä, ettei hän vaan niinku siirry paikasta toiseen, vaan joku niinku ottaa hänestä vastuun kokonaisvaltaisesti.”

5.3.5 Yhteisöllisyyden & osallisuuden vahvistaminen

Yksinäisyyden kokemusta voidaan vähentää erityisesti yhteisöllisyyden vahvistamisella. Yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa monin eri keinoin esimerkiksi rakentamisen ja toiminnan, kuten harrastusmahdollisuuksien kautta. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että Tampereella peruskoululaisille on noin 400 matalan kynnyksen harrastusryhmää, joilla pyritään saavuttamaan

erityisesti yksinäisiä lapsia ja nuoria. Toiminnassa on kiinnitetty huomioita myös toiminnan alueellisuuteen sekä erityisryhmiin.

Yhteisöllisyyden lisäksi osallisuudella on keskeinen rooli yksinäisyyden kokemuksessa. Kunnat voivatkin torjua yksinäisyyden kokemusta panostamalla kuntalaisten osallisuuteen. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että Tampereella ollaan kehittämässä uudenlaisia mahdollisuuksia osallisuuden lisäämiseksi.

5.3.6 Rohkeat kokeilut

Haastateltu 2 pitää rohkeita kokeiluja ja toimivien toimintamallien levittämistä tärkeänä yksinäisyyden kokemuksen syntymisen vähentämisessä ja ennaltaehkäisyssä. Haastattelussa nousi esille myös se, että yksinäisyystyössä on paljon pop up-tyyppistä toimintaa sekä hanketoimintaa. Valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että Tampere on mukana esimerkiksi Hyvän mielen kunta-hankkeessa, jossa on tarkoitus suunnitella Hyvän mielen kunta -tarkistuslista, jota kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ammattilaiset voivat käyttää työvälineenä. Hankkeiden kohdalla voisi olla syytä pohtia, miten tämäntyyppinen toiminta saataisiin pysyvämmäksi ja kuinka sieltä saadut hyvät opit ja keinot saataisiin osaksi kunnan toimintaa.

5.3.7 Verkostotoiminta

Haastattelussa 1 nousee esille verkostotyön tärkeys yksinäisyystyössä. Esimerkkinä mainitaan Lähdeverkosto ja sen tekemä hieno työ eri puolilla Suomea. Kunnilla olisikin mahdollisuus liittyä Lähdeverkostoon ja myös sitä kautta tehdä vaikuttavampaa yksinäisyystyötä. Tässä järjestöjen rooli yksinäisyystyössä nousee keskeiseksi ja onkin hyvä muistaa, että kunnalla on mahdollisuus tukea järjestöjen toimintaedellytyksiä. Esimerkiksi valtuustoaloitteen vastauksesta käy ilmi, että Tampereen kaupunki valmisteleo yhdessä tulevan hyvinvointialueen kanssa avustuskokonaisuutta järjestöjen tukemiseksi esimerkiksi yksinäisyystyössä. Valtuustoaloitteen vastauksesta ilmenee myös, että kumppanuuden avulla voidaan vähentää yksinäisyyttä. Esimerkiksi Tampereella kaupunki toteuttaa kumppanuustyötä korkeakoulu yhteisön kanssa, mikä mahdollistaa yhteistyön ja sitä kautta erilaista toimintaa yksinäisyyden vähentämiseksi.

H1: "Me perustettiin muutama vuos sitten semmonen Lähde, Lähde-verkosto. Siinä on tällä hetkellä 464 toimijaa eri organisaatioita ja kuntia. Siellä on muutama kunta, jotka on lähteny

tos i hienosti tekemään työtä. Esimerkiks Turussa on Tykkää turkulaisesta ja joka kuukauden kymmenes päivä eli Lähde-päivä, niin on aina, he järjestää erilaista tapahtumaa. Ja samoin Kuopiossa on semmonen se on I love kuopiolainen. Että siellä niinku esimerkiks kahvilat siellä järjestää semmosia kaveripöytiä tai sit saa niinku puoleen hintaan, jos vie sinne niinku jonkun ystävänsä tai muuta semmosta.”

5.3.8 Tiedon hyödyntäminen

Kunnissa tietojohdamisella pyritään lisäämään kuntalaisten hyvinvointia (Nieminen & Salenius 2020, 2). Molemmissa haastatteluissa nousee vahvasti esille se, että kunnilla ei ole vielä riittävän konkreettista tietoa yksinäisyystyönsä tueksi. Haastattelussa 2 muistutetaan siitä, että tiedossa on aukkokohtia ja esimerkiksi tietyistä ihmisryhmistä tietoa ei välttämättä ole edes saatavilla. Esimerkkeinä nostetaan seksuaalivähemmistöt, etniset ryhmät sekä työikäiset, joista tietoa voisi olla enemmänkin saatavilla. Tärkeintä olisikin kehittää tiedon konkretiaa sekä kerätä lähtödataa monipuolisemmin. Hyvinvointitiedon tulisikin olla ajankohtaista ja avointa, jotta sitä voitaisiin käyttää mahdollisimman monialaisesti (Nieminen & Salenius 2020, 2).

Yksi selkeä osoitus konkreettisen tiedon puuttumisesta on se, että kunnat tuntuvat painiskelevan konkretian kanssa pohtiessaan keinoja yksinäisyyden vähentämiseen. Haastateltu 1 nostaa esille, että THL:n selvitysten mukaan esimerkiksi TEAviisarista ja OPA-kyselystä selviää, että oppilashuollossa on keinoja kiusaamisen vähentämiseen, mutta yksinäisyyden suhteen keinovalikoimaa ei juurikaan ole. TEAviisari on kunnille tarkoitettu työkalu, joka kuvaa kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työtä (THL 2022). Yhtenä konkreettisena esimerkkinä tiedon parempaan hyödyntämiseen haastateltu 2 nostaa mahdollisen yksinäisyysindikaattorin. Jo tällä hetkellä kunnilla on käytössään erilaisia indikaattoreita tietotyönsä tueksi esimerkiksi poliittisiin päätöksiin. Yksinäisyyden osalta indikaattoria ei kuitenkaan vielä ole, mutta sen avulla yksinäisyyttä voitaisiin mahdollisesti tunnistaa paremmin ja viedä siitä saatavan tiedon avulla kuntien yksinäisyystyötä eteenpäin.

H2: “Että tota se voi olla niinku se tieto on monesti tietystä aihepiiristä mut et tarvittaisko jotain kokonaisvaltasempaa yksinäisyysindikaattoria, millä jolla voitais tarkastella tätä yksinäisyyttä laajemmin ilmiönä niin varmaan jollekin tän tyyppisellä vois olla tilausta.”

Osaaminen vahvistaminen on yksi keino kehittää tiedon hyödyntämistä kunnissa. Haastattelussa 2 nousee esille, että osaamista tarvitaan esimerkiksi tiedon louhintaan sekä tilastotiedon hyödyntämiseen. Tiedolla johtamisessa systemaattisesti analysoitua tietoa hyödynnetään päätöksenteossa (Kosonen 2019, 3).

H2: “Ylipäätään semmonen analysointi ja tiedon visualisointi ja tällainen tyyppinen analytiikkataidot on tosi tärkeitä, että ymmärretään niitä niinku taustailmiöitä ja niitä niitä syy-seuraus-suhteita sen datan takana.”

Laihosen ym. (2013, 27) mukaan hyvässä tietojohdamisessa tietoa jaetaan ja hyödynnetään järjestelmällisesti. Haastattelussa 2 nouseekin vahvasti esille se, että tietoa on kerättävä säännönmukaisesti, systemaattisesti sekä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Haastateltu 2 nostaa esille sen, että kuntien olisi tärkeä tunnistaa tiedon aukkopaidat sekä tiedostaa, mistä tietoa halutaan vielä saada enemmän. Tärkeää olisikin pohtia, mitä halutaan tietää juuri oman kunnan yksinäisyystilanteesta. Kuntien olisi siis hyvä olla tietoisia siitä, minkälaista dataa on saatavilla ja toisaalta myös olla oma-aloitteisia siinä, mitä tietoa halutaan vielä saada. Myös tiedon jakamista voitaisiin haastatellun 2 mukaan parantaa. Hyödyllistä tietoa olisi hyvä jakaa mahdollisimman sujuvasti ja yksi tietämyksenhallinnan ongelmista onkin se, että tietoa ei jaeta riittävän tehokkaasti (Laihonen ym. 2013, 53-54).

H2: “Sitten ehkä eri toimialojen roolit, eri toimialoille kertyy sitä tietoa. Eli miten sitä osataan hyödyntää ja löytää sieltä yhteiseen hyötykäyttöön niin sitä kannattaa myös miettiä.”

5.4 Keinoja yksinäisyyden torjumiseksi ja vähentämiseksi

Yhteenvedon voidaan todeta, että yksinäisyydessä on kyse vakavasta ongelmasta ja haasteesta, jota yhä useampi suomalainen kokee. Sen seuraukset ovat vakavia ja ne yleistyvät jatkuvasti. Yksinäisyyskriisistä ei kuitenkaan voida puhua, sillä yksinäisyys on pitkään jatkunut ongelma eikä yhtäkkinen ja arvaamaton asia. Yksinäisyyskriisin sijasta voidaan puhua esimerkiksi monihäiriötilanteesta sekä ilkeästä ongelmasta, sillä yksinäisyyden seuraukset ovat hyvin vakavia ja moninaisia. Yksinäisyydellä on paljon inhimillisiä seurauksia yksilöille sekä taloudellisia vaikutuksia yhteiskunnalle. Terveystieteiden seurauksien lisäksi yksinäisyydellä on yhä enemmän myös muunlaisia seurauksia kuten radikalisoitumista.

Vastuu yksinäisyyden torjunnasta ja vähentämisestä on kaikilla yhteiskunnan sektoreilla sekä jokaisella yksilöllä. Lähtökohtana yksinäisyystyölle voidaan pitää sitä, että yksinäisyys ilmiönä tulee tunnistaa nykyistä paremmin. Julkisella sektorilla on oltava entistä vahvempi rooli yksinäisyystyössä, jota tulee viedä eteenpäin pitkäjänteisesti. Paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä on tärkeää, jotta työ juurtuu alueille ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Tärkeää on myös resursoida yksinäisyystyöhön.

Kuntien yksinäisyystyössä toimet voidaan jakaa kahdeksaan eri kategoriaan: 1) *Kodin tuki*, 2) *Varhaiskasvatus ja koulutus*, 3) *Rakentaminen*, 4) *Palvelujärjestelmät*, 5) *Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen*, 6) *Rohkeat kokeilut*, 7) *Verkostotoiminta* ja 8) *Tiedon hyödyntäminen*. Kategorioita läpileikkaavana teemana voidaan pitää strategisia valintoja. Koska näin konkreettisista asioista oli vaikeahko löytää aikaisempaa tutkimustietoa, teorian sitominen luvussa 5.3 esitettyihin asioihin oli haastavaa.

Kodin tuessa keskeiseksi nousee mahdollisimman varhainen tuki sekä vanhempien hyvinvointiin panostaminen. Sen lisäksi jokaiselle lapselle tulee taata turvallinen kasvuympäristö sekä ainakin yksi turvallinen aikuinen. Varhaiskasvatuksen osalta erityisesti haastavissa kotioloissa kasvavien lasten saaminen varhaiskasvatuksen piiriin on tärkeää. Konkreettisina esimerkkeinä varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta nousivat kaksivuotinen esiopetuskokeilu, ryhmäkoot, tunnetaitojen harjoittelu sekä koulukiusaamiseen puuttuminen. Rakentamisen avulla voidaan luoda paikkoja ja tiloja ihmisten kohtaamiselle sekä ajanvietolle yhdessä muiden kanssa. Palvelujärjestelmät ovat keskeisessä roolissa kuntien yksinäisyystyön kehittämisessä. Palveluissa tulee olla vähemmän sirpaleisuutta ja enemmän mahdollisuuksia kohdata ihmisiä sekä huomioida heidän yksilölliset tarpeensa. Erityisesti yhteistyö ja yhdyspintatyö hyvinvointialueiden kanssa tulee jatkossa korostumaan.

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisella on tärkeä rooli yksinäisyyden vähentämisessä. Yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa esimerkiksi harrastusmahdollisuuksilla ja osallisuutta esimerkiksi kehittämällä uudenlaisia tapoja osallistua. Yksinäisyystyössä tarvitaan myös rohkeita kokeiluja sekä hyvien toimintamallien levittämistä. Esimerkiksi erilaisissa hankkeissa syntyneitä toimintatapoja on jalkautettava pysyvämmäksi osaksi kuntien toimintaa. Kuntien yksinäisyystyössä erilaisia verkostoja kannattaa hyödyntää. Kunnilla on esimerkiksi mahdollisuuksia liittyä Lähde-verkostoon, tukea järjestöjen toimintaedellytyksiä sekä tehdä kumppanuustyötä.

Tiedon hyödyntämiselle kuntien yksinäisyystyössä on paljon potentiaalia. Jotta tietoa voidaan käyttää yhä enemmän yksinäisyystyön tueksi, sen pitää olla konkreettisempaa ja kattavampaa esimerkiksi eri

ihmisryhmien osalta. Yksinäisyyden osalta kunnilla ei ole olemassa indikaattoria, jota voisi käyttää tietotyön tueksi. Yksinäisyysindikaattorin avulla kuntien olisi mahdollista tunnistaa yksinäisyys ilmiönä nykyistä paremmin ja kehittää yksinäisyystyötään siitä saatavan tiedon avulla. Osaamisen vahvistaminen on myös tärkeä keino kehittää tiedon hyödyntämistä kunnissa. Kuntien on hyvä tiedostaa, mistä tietoa oman kunnan osalta halutaan saada enemmän ja toimittava oma-aloitteisesti sen osalta. Tärkeänä voidaan pitää myös tiedon jakamista sekä hyvien toimintamallien levittämistä. Loppujen lopuksi tiedon hyödyntämisessä on tärkeää, että tietoa kerätään säännönmukaisesti, systemaattisesti sekä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

6 PÄÄTELMÄT

Tutkimuksessa selvitettiin kuntien yksinäisyystyön nykytilaa ja tiedon hyödyntämistä siinä. Tavoitteena oli saada vastauksia siihen, *mitkä ovat kunnan mahdollisuudet ennaltaehkäistä ja vähentää yksinäisyyttä*. Sen lisäksi vastausta haettiin siihen, *hyödyntävätkö kunnat tietoa yksinäisyystyössään*. Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että kunnalla on monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia ennaltaehkäistä yksinäisyyden syntymistä sekä vähentää kuntalaisten kokemaa yksinäisyyttä. Nämä keinot vaihtelevat hyvin konkreettisista, lähellä kuntalaisia olevista asioista aina hieman abstraktimpiin, kuntalaisia kauempana oleviin asioihin. Tietoa yksinäisyystyössään kunnat eivät kuitenkaan vielä osaa riittävästi hyödyntää.

Läpi tutkimuksen pyrittiin löytämään mahdollisimman konkreettisia keinoja kuntien yksinäisyystyöhön ja tiedon hyödyntämiseen siinä. Tutkimuksen perusteella kunnan mahdollisuudet yksinäisyystyöhön voidaan jakaa kahdeksaan eri kategoriaan: 1) *kodin tuki*, 2) *varhaiskasvatus ja koulutus*, 3) *rakentaminen*, 4) *palvelujärjestelmät*, 5) *yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen*, 6) *rohkeat kokeilut*, 7) *verkostotoiminta* ja 8) *tiedon hyödyntäminen*. Näiden jokaisen eri kategorian mahdollisuudet ovat laajat ja jokainen kategoria sisältää konkreettisia keinoja kunnan yksinäisyystyöhön. On kunnasta itsestään kiinni, mitä niistä se haluaa hyödyntää. Sen lisäksi kategoriat voidaan liittää vahvasti Kuntaliiton (2016) visioimiin tulevaisuuden kunnan rooleihin. Tutkimuksessa haluttiinkin luoda visiota kunnan yksinäisyystyön mahdollisuuksiin, joita kunnat voisivat tulevaisuudessa hyödyntää yhä enemmän.

Tiedon hyödyntämisen osalta voidaan todeta, että kunnat eivät hyödynnä vielä riittävästi tietoa yksinäisyystyössään. Toisaalta tutkimuksessa kävi ilmi se, että kunnat kamppailevat sen kanssa, että riittävän konkreettista tietoa ei yksinäisyystyön tueksi myöskään ole saatavilla. Tiedon hyödyntämisessä kuntien kannattaisi panostaa erityisesti tiedon jakamiseen sekä osaamisen vahvistamiseen. Sen lisäksi yksinäisyystiedon keräämiseksi voitaisiin luoda esimerkiksi jonkinlainen yksinäisyysindikaattori. Myös tiedon jakamiseen ja hyvien toimintamallien levittämiseen olisi luotava erilaisia tapoja, jotta konkreettista tietoa yksinäisyystyön tueksi ja kehittämiseksi olisi saatavilla.

Yksinäisyyden ollessa kompleksinen ilmiö, ilkeä ongelma ilkeine vaikutuksineen, myös sen tutkiminen vaatii monitieteellistä yhteistyötä. Yksinäisyystutkimuksessa olisi hyvä koota yhteen esimerkiksi hallintotieteilijöitä, yhteiskuntatieteilijöitä sekä psykologeja. Tämä tutkimus on tehty

kunta- ja aluejohtamisen näkökulmasta pyrkien siihen, että se tarjoaisi kunnille mahdollisimman konkreettisia keinoja yksinäisyystyöhönsä ja tiedon hyödyntämiseen siinä. Tutkimus on kuitenkin suppeahko ja pyrkii pysymään hyvin yleisellä tasolla. Tulevaisuudessa tutkimusta kuntien yksinäisyystyön mahdollisuuksia voitaisiin syventää esimerkiksi tutkimalla mahdollisuuksia eri demografisissa ryhmissä. Tämä antaisi kunnille mahdollisuuksia segmentoida ja kohdentaa yksinäisyystyötä tietyille ryhmille eri tavoilla. Myös tiedon kerääminen ja hyödyntäminen eri demografisista ryhmistä on erilaista, minkä johdosta olisi hyvä tutkia sitä, kuinka kunnat saisivat eri ryhmistä riittävästi tietoa hyödynnettäväkseen yksinäisyystyöhönsä. Tämä antaisi kunnille monipuolisempia mahdollisuuksia entistä vaikuttavampaan yksinäisyystyöhön.

Loppujen lopuksi voidaan todeta, että yksinäisyyden ennaltaehkäisemiseksi sekä vähentämiseksi on vielä paljon tehtävää. Yksinäisyyden terveydellisiä haittavaikutuksia ei selvästikään tiedosteta vielä yhteiskunnallisesti riittävästi eikä yhteiskunta ole herännyt vallitsevaan yksinäisyyden yleisyyteen vielä sen vaatimalla vakavuudella. Yksinäisyyden inhimilliset seuraukset yksilöille itselleen sekä yhteiskunnalle koituvat taloudelliset vaikutukset voivat olla lähitulevaisuudessa suuria, mikäli yhteiskunta ei ala määrätietoisesti tekemään nykyistä laaja-alaisempaa yksinäisyystyötä. Mahdollisuuksia ja keinoja yksinäisyystyöhön kuitenkin onneksi löytyy, minkä johdosta on yhteiskunnasta ja esimerkiksi sen päättäjistä ja viranhaltijoista kiinni, kuinka päättäväisesti yksinäisyystyöhön eri yhteiskunnan tasoilla ryhdytään. Edellytykset paremmalle huomisolle, jossa yksinäisyyttä kokee yhä useamman sijasta yhä harvempi, on olemassa. Kuntien on vain tartuttava niihin kaikkiin mahdollisuuksiin, joita niillä yksinäisyystyöhönsä on ja alettava tekemään nykyistä kunnianhimoisempaa ja määrätietoisempaa yksinäisyystyötä.

7 LÄHTEET

Alastalo, M. & Åkerman, M. (2010). Asiantuntijahaastattelun analyysi: Faktoiden jäljillä. Teoksessa Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Eläketurvakeskus. (2020). Mielenterveyden sairaudet yleisin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syy. Haettu osoitteesta <https://www.etk.fi/ajankohtaista/mielenterveyden-sairaudet-yleisin-tyokyvyttomyyselakkeelle-siirtymisen-syy/> 18.11.2022

Grönlund, H. & Falk, H. (2016). Kolmas sektori ja yksinäisyyden vähentäminen. Teoksessa Saari, J. (toim.), Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2015). Tutki ja kirjoita (20. uud. p.). Helsinki: Tammi.

Huotari, M.-L., Hurme, P. & Valkonen, T. (2005). Viestinnästä tietoon: tiedon luominen työyhteisössä. Helsinki: WSOY.

Hytönen, S. & Kolehmainen, J. (2003). Tietämyksenhallinta uusmedia- ja ohjelmistoyritysten innovaatiotoiminnassa. Työraportteja 68/2003. Tampere: Työelämän tutkimuskeskus, Tampereen yliopisto.

Jalonen, H. (2015). Tiedolla johtamisen näyttämö ja kulissit. Teoksessa Virtanen, P., Stenvall, J. & Rannisto, P.-H. (toim.). Tiedolla johtaminen julkishallinnossa: teoriaa ja käytäntöjä. Tampere: Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/100694> 29.11.2022.

Junttila, N. (2018). Kaiken keskellä yksin: aikuisten yksinäisyydestä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Junttila, N. (2016). Yksinäisyyden ulottuvuudet. Teoksessa Saari, J. (toim.), Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Jäntti, A. (2016). Kunta, muutos ja kuntamuutos. Tampere: Tampere University Press. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/99838> 26.11.2022.

Kauhanen, J. (2016). Yksinäisen terveys. Teoksessa Saari, J. (toim.), Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Kosonen, M. (2019). Tiedolla johtamisen käsikirja. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Mikkeli. Haettu osoitteesta <https://www.theseus.fi/handle/10024/227003> 29.11.2022

Kuntaliitto. (2016). Tulevaisuuden kunnan roolit ja toiminta. Haettu osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/tulevaisuuden-kunnan-roolit-ja-toiminta> 18.11.2022

Salenius, M., Nieminen, V., Niemi, S. & Ahonen-Walker, M. (2022). Sosiaalinen kestävyys. Kuntaliitto. Haettu osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/sosiaalinen-kestavyys> 18.11.2022

Suomen Punainen Risti. (2022). Pitkittynyt yksinäisyys piinaa jo joka toista. Haettu osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/uutiset/2022/yksinaisyysbarometrin-tulokset-2022/> 18.11.2022

Laihonen, H., Hannula, M., Helander, N., Ilvonen, I., Jussila, J., Kukko, M., Kärkkäinen, H., Lönnqvist, A., Myllärniemi, J., Pekkola, S., Virtanen, P., Vuori, V., & Yliniemi, T. (2013). Tietojohdaminen. Tampereen teknillinen yliopisto, Tietojohdamisen tutkimuskeskus Novi. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/116695> 26.11.2022.

Lundström, N. & Mäenpää, A. (2020). Pirullisia ongelmia ja pirullisia pelejä - Kuka pelaa ja millaista peliä? Teoksessa Vartiainen, P. & Raisio, H. (toim.). Johtaminen kompleksisessa maailmassa: viisautta pirullisten ongelmien kohtaamiseen. (Verkkopainos). Helsinki: Gaudeamus.

Lönnqvist, A. (2007). Mistä tietojohdamisessa on kyse? Teoksessa Lönnqvist, A., Blomqvist, K., Hannula, M., Kianto, A., Kärkkäinen, H., Maula, M. & Ståhle, P. (2007). Tietojohdaminen tutkimusalueena. Pilot-kustannus Oy.

Müller, K. & Lehtonen, J. (2016). Yksinäisyys, aivot ja mieli. Teoksessa Saari, J. (toim.), Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Nieminen, V. & Salenius, M. (2020). Hyvinvoinnin tietojohdaminen kunnissa. Suomen Kuntaliitto. Ladattu osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2020/2049-hyvinvoinnin-tietojohdaminen> 19.11.2022

Nieminen, V. (2022). Sosiaalisesti kestävä osallisuus kuntien arjessa. Suomen Kuntaliitto. Ladattu osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2160-sosiaalisesti-kestava-osallisuus-kuntien-arjessa> 19.11.2022

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S., & Paavilainen, E. (2011). Tutkimuksen voimasanat (1. p.). Helsinki: WSOYpro Oy.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S., & Paavilainen, E. (2013). Tutkimuksen voimasanat (1.-2. p.). Helsinki: Sanoma Pro.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saari, J. (2016). Aluksi: Matkalla yksinäisyyteen. Teoksessa Saari, J. (toim.), Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, J. (2016). Lopuksi: yksinäisyyden tulevaisuus. Teoksessa Saari, J. (toim.), Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Sitra. (2022). Tulevaisuussanasto: viheliäinen ongelma. Haettu osoitteesta <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/viheliainen-ongelma/> 19.10.2022

THL. (2022). Hyvinvointijohtaminen. Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen> 30.9.2022

THL. (2022.) TEAviisari. Haettu osoitteesta <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index> 27.11.2022

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.

Valtiovarainministeriö. (2013). Tiedolla johtamisen käsikirja. Haettu osoitteesta <https://docplayer.fi/17228627-Tiedolla-johtamisen-kasikirja.html> 30.9.2022

Virtanen, P. & Stenvall, J. (2019). Julkinen johtaminen (2., uudistettu laitos.). Helsinki: Tietosanoma.

Virtanen, P., Stenvall, J., Rannisto, P-H. (2015). Julkiseen politiikkaan liittyvä oppiminen ja tietoon perustuva päätöksenteko. Teoksessa Virtanen, P., Stenvall, J. & Rannisto, P-H. (toim.). Tiedolla johtaminen julkishallinnossa: teoriaa ja käytäntöjä. Tampere: Tampereen yliopisto.

Virtanen, P. & Vakkuri, J. (2016). Julkisen toiminnan tuloksellisuusarviointi. Helsinki: Tietosanoma.

Voutilainen, T., Mehtäläinen, J. & Niiniluoto, I. (1989). Tiedonkäsitys. Helsinki: Kouluhallitus – Valtion painatuskeskus.

Virallislähteet

Kuntalaki 10.4.2015/410

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326

8 LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Yksinäisyys hyvinvoinnin haasteena

- Kuinka vakavana voidaan pitää sitä, että jo puolet suomalaisista kokee yksinäisyyttä? Voidaanko yksinäisyyden yleisyyden johdosta puhua jo yksinäisyyskriisistä?
- Minkälaisia inhimillisiä ja taloudellisia vaikutuksia yhteiskunnan kannalta näin yleisellä yksinäisyyden kokemuksella voi olla?

Yksinäisyyskriisi yhteiskunnallisena ongelmana

- Mitä yhteiskunnan pitäisi tehdä torjuakseen ja vähentääkseen ihmisten kokemaa yksinäisyyttä? Mikä on julkisen sektorin rooli tässä työssä?
- Kuinka tärkeää paikallisten olosuhteiden huomioiminen yksinäisyystyössä on?

Kunnan vastuu kuntalaisten hyvinvoinnista

- Kenen vastuulla yksinäisyyden torjuminen ja vähentäminen yhteiskunnassa tällä hetkellä on? Kenen vastuulla sen pitäisi olla?
- Minkälaisilla asioilla yksinäisyyden kokemuksen syntymistä voitaisiin ennaltaehkäistä ja vähentää?

Tiedon hyödyntäminen ja tietojohdaminen kunnissa

- Miten tiedon hyödyntämistä voitaisiin parantaa kuntien yksinäisyystyössä?
- Onko kunnilla olemassa riittävän konkreettisia tietoa yksinäisyystyöhönsä ja sen tueksi?

Liite 2. Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien tahattoman yksinäisyyden torjumista

[https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Valtuustoaloite_tahattoman_yksinaumlisyy\(243592\)](https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Valtuustoaloite_tahattoman_yksinaumlisyy(243592))